



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum cognoscant cogitationes cordium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

quia sensu aliquid percipiatur: sed quia cognoscunt aliquid cum sit præiens, quod ante non cognouerat per modum prædictum.

Ad xiii. dicendum, quod hoc quod demon non cognoscit id, quod est futurum, non prouenit ex eo quod intellectus suus sit in potentia: sed ex eo quod singulare futurum nondum participat formam speciei, cuius similitudo actu præexistit in intellectu demonis.

Ad xiiii. dicendum, quod quatuor viis processerunt aliqui ponentes omnia ex necessitate euenire, quarum una fuit via Stoicorum: qui imponebant necessitatem futuris euentibus ex certa serie causarum adinuicem connexarum, quam fatum dicebant, & ad hoc tendit hæc ratio: sed Aristoteles soluit eam in 6. Metaphysic. dicens, quod si duo supponantur, quod si omne quod euenit habet causam: & quod posita causa necesse est effectum poni, sequitur omnia ex necessitate contingere. Erit enim quemlibet effectum futurum reducere in aliquam causam præsentem, vel præteritam, quam ex quo est vel fuit necesse est eam esse vel fuisse, puta, quod iste occiditur si de nocte exibat domum: exibat autem si uolet bibere: quod uolet si sitiet: & hoc erit si comedit salia: & forte iam comederat vel comedit. unde sequitur quod necessarium eum erit occidi. sed utraque prædictarum suppositionum fallæ est. Fallum enim est quod causa posita etiã si de se sit sufficiens, necesse sit effectum poni: quia potest impediri, puta, ignis a combustione lignorum per iniectionem aquæ. Similiter etiam non est verum, quod omne quod euenit habeat causam. Quadam enim eueniunt per accidens: quod autem est per accidens non habet causam, quia proprie non est ens, ut Plato dixit. Unde quod iste fodiat sepulchrum causam habet: & iterum quod in aliquo loco conditus sit thesaurus causam habet: sed iste concurfus qui est per accidens. hunc uolentem sepulchrum fodere in loco, ubi est thesaurus reconditus, non habet causam, quia est per accidens.

Ad xv. dicendum, quod quidam uoluerunt imponere necessitatem futuris euentibus ex prouidentia diuina, in qua fatum continebant, & ad hoc uideatur hæc ratio tendere. Ideo enim Aug. dicit nihil in mundo temere fieri, quia omnia sunt prouidentia diuina subiecta: sed hoc non tollit contingentiam futurorum euentuum, neque propter certitudinem diuinæ cognitionis, neque propter efficaciam diuinæ uoluntatis. & hoc quidem quantum ad scientiam patet ex his, quæ supra dicta sunt. Sicut enim se habet diuina scientia ad futura contingentia: sic se habet oculus noster ad contringentia, quæ in præsentia sunt, ut dictum est. unde sicut certissime uidemus Sortem sedere cum sedet, nec tamen propter hoc sequitur quod sit simpliciter necessarium: ita etiam ex hoc quod Deus uidet omnia, quæ eueniunt in seipsis, non tollitur contingentia rerum.

Ex parte autem uoluntatis considerandum est, quod uoluntas diuina est uniuersaliter causa entis, & uniuersaliter omnium, quæ consequuntur modum necessitatis & contingentia. Ipsa autem est supra ordinem necessarii, & contingentis: sicut est supra totum esse creatum. & ideo necessitas & contingentia in rebus distinguuntur non per habitudinem ad uoluntatem diuinam quæ est causa communis: sed per comparationem ad causas creatas, quas proportionaliter diuina uoluntas ad effectum ordinauit, ut si necessarium effectuum sint cause intrinsecutabiles, contingentium autem transmutabiles.

Ad xvi. dicendum, quod quidam etiã conati sunt futuris euentibus necessitatẽ imponere ex uirtute cœlestium corporum, in qua fatum constituebatur, & secundum hoc procedit hæc ratio. Quæ quidẽ deficit, primo in hoc, quod non omnia principia futurorum euentuum sunt subiecta uirtuti cœlestium corporum. Intellectus enim & per consequens uoluntas, quæ in ratione est, non sunt uires alicuius organi corporalis. & ideo non subduntur directe actioni alicuius corporalis uirtutis. Deficit etiã quantum ad effectus pure corporales. uirtus enim corporis cœlestis est uirtus naturalis. Natura autem semper tendit ad unum: id autem quod est per accidens non est uere unum, ut dicitur in 5. Meta. unde id, quod est per accidens potest quidem quandoque reduci in aliquam causam intellectualem, quæ potest accipere, ut unum id, quod est per accidens: non autem in causam naturalem. Manifestum est autem in effectibus pure corporalibus multa euenire per accidens, puta, quod fulgur cadat in loco nemoroso, ubi sunt multæ arbores sitæ, quæ accenduntur & comburunt totam siluam. unde non omnes effectus pure corporales reduci possunt, sicut in causam, in uirtute cœlestis corporis. & propter hoc non omnes corporales effectus cœlestium corporum ex necessitate eueniunt, quia possunt per accidens impediri: sicut dicitur in lib. de somno & uigil. quod multa in commotionibus aeris non eueniunt, quorum signa præcesserunt in cœlestibus corporibus.

Ad xvii. dicendum, quod ratio & uoluntas excitantur quidem ad agendum ab aliquo exteriori, quod inducit passionem in corpore, aut in uiribus sensitiuis: sed in potestate rationis, & uoluntatis remanet ut operetur, uel non operetur secundum motum talium passionum.

Ad xviii. dicendum, quod ratio illa tangit quartam uiam ex qua aliqui necessitatem actibus humanis imponere uoluerunt: sed ad hoc repellendum considerandum est, quod mouetur uoluntas a bono: sicut intellectus a uero. Intellectus autem ex necessitate assentit primis principijs, quæ sunt se nota, & omnibus illis, quæ ex his considerat ex necessitate concludi: quia sine his principia uera esse non possunt. & similiter uoluntas ex necessitate appetit ultimum finem, qui est propter se appetendus (omnes enim ex necessitate uolunt esse beati) similiter ea quæ considerant, ut sine quibus beatitudo esse non possit. Alia uero eligibilia quæ possunt considerari, uel sicut ad beatitudinem pertinentia secundum aliquam rationem boni, uel sicut impeditiua, ita tamen ut sine his beatitudo possit haberi, uoluntas non ex necessitate affectat: sicut nec intellectus opinabilibus assentit de necessitate, in quibus considerat, quod eis remotis, nihilominus stare possunt principia per se nota.

ARTICVLVS VIII. Vtrum demones cognoscant cogitationes cordium.

OSTAuo quaeritur, utrum demones cognoscant cogitationes cordium nostrorum. & uideatur quod sic. Dicit enim Greg. in 8. Moral. Corda nostra quadiu in hac uita sumus ab altero in alterum uideri non possunt, quia non intra uitrea: sed intra lutea uascula concluduntur, sed grossities luteorum uasculorum non potest impedire intellectualem uisum, qualis est demonum. ergo demones cordium nostrorum cogitationes cognoscunt. Quæst. diu. S. Tho. AA ¶ 2 Præf.

Lib. 5. c. 6. 7. tom. 3.

In lib. de diuinatione per somnum ca. 2. non longe a principio tom. 2.

Lib. 18. cap. 31. in principio illius.

mo proprias cogitationes cognoscit. Alio modo, per aliqua corporalia signa, quod maxime manifestum est, cum ex interioribus cogitationibus hominibus ducitur in aliquam passionem. Quae si fuerit vehemens etiam in exteriori apparentia habet aliquid indicium, per quod potest et a grossioribus deprehendi: sicut timētes pallefcunt, verecundati autem erubescunt, ut Philof. dicit in 4. Ethic. sed etiam si sit lenior passio deprehēdi potest a subtilibus medicis per cordis immutationem quae ex pulsu percipitur. huiusmodi autem exteriora & interiora signa corporalia, multo magis daemon cognoscere potest quam quicumque homo. & ideo certum est, quod daemones aliquas cogitationes hominum cognoscere possunt, secundum modum praedictum. vnde Aug. dicit in lib. de diuinatione daemonum, quod aliquando daemones hominum dispositiones non solum voce prolatas, verum etiam cogitatione conceptas, cum signa quadam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiscunt, vtrum autem per hunc modum possint eas videre in seipsis, Aug. sub dubio dereliquit in lib. Retracta. dicēs, Peruenire ista ad notitiam daemonum per nonnulla experimēta compertum est: sed vtrum signa quadam dentur ex corpore cogitantium, illis sensibilia, nos autē latentia, an alia vi spiritali eas cognoscant, aut difficillime potest ab hominibus, aut omnino non potest inueniri. Ad huius ergo difficultatis inquisitionē considerare oportet, quod in cogitatione duo sunt atredenda, ipsa species, & vsus speciei, qui est intelligere vel cogitare. Nam sicut in solo Deo non differt species intellecta & ipsum intelligere, quod est esse intelligētem. Circa species autē intelligibiles considerandum est, quod vnusquisque intellectus aliter se habet ad species intelligibiles superioris intellectus, & aliter ad species intelligibiles intellectus inferioris. nam species intelligibiles superioris intellectus sunt vniuersaliores, & ideo non possunt comprehendere per species intelligibiles inferioris intellectus. & ideo inferior intellectus non potest eas perfecte cognoscere: potest autem perfecte cognoscere ea, quae sunt in inferiori intellectu tanquam magis particulares, & secundum suas vniuersaliores species potest de eis iudicare. Et secundum hoc cum intellectus angelicus sit superior ordine naturae nostro intellectu, possunt angeli boni vel mali species in aīa nostra existētes cognoscere: sed quantum ad vsum considerandum est quod vsus specierum intelligibilium, qui est actualis cogitatio, dependet ex voluntate. vtimur enim speciebus habitualiter in nobis existentibus cum volumus. vnde & in 3. de anima. Cō. dicit, quod habitus est quo quis vtitur cum voluerit. Motus autem voluntatis humanae dependet ex summo ordine rerum, qui est summum bonum quod est secundum Platonem & Aristotē ponitur altissima causa. voluntas enim non est alicuius boni particularis, vt proprii obiecti: sed boni vniuersalis, cuius radix est summum bonum. Id autem, quod cadit sub ordine superioris causae, non potest cognoscere inferior causa: sed solum superior causa mouens, & ille qui mouetur. Sicut si aliquis cuius est sub praeposito tanquam sub inferiori causa, & sub rege tanquam sub suprema, non poterit praepositus cognoscere circa eum, si quod immediate rex circa ipsum ordinauerit: sed hoc sciet solum rex & cuius qui mouetur secundum ordinem regis. Vnde cum voluntas interior non possit ab alio nisi a Deo moueri, cuius ordini immediate

A subest motus voluntatis, & per consequens voluntaria cogitationis, non potest cognosci, neque a daemonibus, neque a quocumque alio nisi ab ipso Deo, & ab homine volente, & cogitante.

Ad primum ergo dicendum, quod homo impeditur a cognitione cogitationum, non solum ex ipsa natura cogitationum sicut daemones: sed etiam ex ipsa grossitie luteorum corporum, quae sensus corporeus, ex quo dependet nostra cogitatio, penetrare non potest, & secundum hoc loquitur Gregorius.

Ad secundum dicendum, quod sicut vsus corporalis non potest omnem formam corporalem cognoscere: sed solum sibi proportionatam (non enim nostra potest videre lumen solis) ita etiam vsus spiritalis non potest videre omnem speciem spirituales: sed sibi proportionatam. potest autem vsus spiritalis angeli boni, uel mali, videre formas spirituales intellectus nostri: non tamen propter hoc vident qualiter eis vtamur cogitando.

Ad tertium dicendum, quod in usu cognoscendi quoadiu in hac vita sumus, semper est nobis phantasma necessarium, quantumcumque sit spiritalis cognitio: quia etiam Deus cognoscitur a nobis per phantasma sui effectus, in quantum cognoscimus Deum per negationem, uel per causalitatem, uel per excellentiam, ut Dion. dicit in lib. de diuinis nominibus. Non tamen oportet, quod omnis cognitio in nobis causetur ex phantasmatibus. Quaedam enim cognitio in nobis causetur ex reuelatione, & per hoc etiam patet responsio ad quartum quod procedit de usu cogitationis.

Ad quintum dicendum, quod illa concludit, quod daemon cognoscat formam intelligibilem nostri intellectus. Non tamen ex hoc sequitur quod cognoscat cogitationem, ratione iam dicta.

Et similiter dicendum ad sextum.

Quamuis etiam ad hoc dici possit quod intellectus nobis ipsis est intelligibilis per speciem intelligibilem, in quantum, sicut per obiectum, cuius similitudo est forma intelligibilis, cognoscimus actum, & per actum potentiam. Non autem oportet ita esse quantum ad intellectum angeli boni uel mali.

Ad septimum dicendum, quod duplex est cognitio animae, una quidem qua cognoscitur de anima quod est, discernendo ipsam ab omnibus aliis, & quantum ad hoc melius cognoscit animam daemon qui intrinsecam in seipsa, quam homo qui inuestigat naturam ipsius per actus ipsius. Alia autem cognitio est anime qua cognoscitur de ea quod est: & hoc modo homo cognoscit animam percipiēdo ipsam esse ex actibus suis quos experitur, & ad hunc modum cognoscendi pertinet illa cognitio, qua cognoscimus nos aliquid cogitare. Quae autem sit natura cogitationis humanae melius cognoscit daemon, quam homo.

Ad octauum dicendum, quod quauis daemon cognoscat aliquas causas cogitationum: non tamen cognoscit omnes, quia non cognoscit motum uoluntatis, ut dictum est.

Ad nonum dicendum, quod daemones enuntiant cogitationes hominum, in quantum eas cognoscunt per aliqua corporalia indicia, ut dictum est.

Ad x. dicendum, quod cognitio fit per assimilationem, non quidem naturae: sed intentionis. Non enim lapis est in anima, ut per eum lapidem exteriorē cognoscimus, ut Empedoc. posuit, sed species lapidis.

Et similiter etiam dicendum ad undecimum.

Ad xi. dicendum, quod habitus anime est quaedam qualitas informans ipsam, & ideo magis potest daemon cognoscere habitum anime, quam cogitationes ipsius, quae

Quaest. dist. S. Tho. AA 2 sub-

In corp. art.

In corp. art.

In corp. art.

1. de anima apud Aristo. tex. 25. to. 2.

subiacent voluntati. Nec tamen ex illo facto potest haberi, quod demon sciat aliqua esse in memoria hominis. Potuit enim esse, quod demon satisfecit dubitanti secundum illa, quae ipse sciebat, non ex eo quod sciret philosophum illa cognoscere: vel poterat hoc scire per aliqua exteriora signa: vel potuit hoc fieri per aliquem angelum bonum.

AD XIII. dicendum, quod demon melius cognoscit cogitationes, quam anima alterius hominis. non quia videat eas in se: sed quia uidet eas per exteriora signa magis occulta.

AD XIV. dicendum, quod idem signum corporale generali potest respondere multis effectibus: sed itamen in speciali sunt aliqua differentia, quas demon melius potest percipere quam homo.

AD XV. dicendum, quod per uirtutem intelligibilem, qua angelus naturaliter cognoscit, non accipit ex se sibi: potest tamen aliquid supernaturaliter cognoscere ex aliquo sensibili effectu, sicut hominem esse Deum ex mortui suscitatione, non quia ex sensibilibus speciebus intelligibiles accipiat: sed quia percipiendo effectus sensibiles, per species innatas, quas habet, conijcit aliqua excedentia cognitionem suae naturae.

AD XVI. dicendum, quod nullo illorum modorum uoluntas occultat cogitationes hominis: sed dicitur eas occultare, quia ex hoc ipso occultae sunt, quod ex uoluntate procedunt.

AD XVII. dicendum, quod Augustinus intendit loqui de naturis inferioribus, quas naturaliter angeli cognoscunt per formas innatas: non autem de cogitationibus uoluntariis.

ARTICVLVS IX.

Utrum daemones possint transmutare corpora transmutatione formali.

Li. 4. de trin. cap. 1. ante medium habetur unum simile to. 3.

NONO quaeritur, utrum daemones possint transmutare corpora transmutatione formali, & uidetur quod sic. Dicit enim Augustinus in libro 83. quaestio. Omnia, quae uisibiliter fiunt, etiam per inferiores potestates aeris huius, non absurde fieri posse creduntur. sed formales transmutationes inferiorum corporum fiunt uisibiliter, quandoque qui dem naturaliter, quandoque autem miraculose. ergo fieri possunt per daemones, qui dicuntur inferiores potestates aeris huius. Sed dicendum, quod huiusmodi transmutationes daemones faciunt, non propria uirtute, sed per uirtutem aliquorum naturaliter actiuorum.

¶ 2 Sed contra, si solum per uirtutem naturalium actiuorum daemones naturalia corpora transmutare possent, non possent alias transmutationes facere, quae per uirtutem naturalium agentium fieri possent: uirtute autem naturalium agentium non potest transmutari corpus hominis in corpus bestiale, quod tamen daemones faciunt. Narrat enim Augustinus 18. de ciuita. Dei, quod Cyrces magica arte socios Ulyssis mutauit in bestias, & Archades quando transmutabant quoddam stagnum, conuertebantur in lupos, & quod stabularie mulieres homines in iumenta conuertebant. Non ergo sola uirtute naturalium actiuorum, daemones corpora formaliter transmutare possent.

Li. 18. ca. 18. a med. tom. 5.

Glo. ordin. ibi ex Aug.

¶ 2 Prater. Super illud Psalmi 49. Immissiones per angelos malos, dicit glossa. quod Deus punit per malos angelos: sed quoniam aliqua punitiones sunt factae per transmutationem corporum humanorum, sicut uxor Loth. Gene. 19. legitur conuersa in statuam salis, & socii Diomedis dicitur conuersi fuisse in uolucres, sicut Augustinus narrat 18. de ciuita. Dei. ergo uidetur quod de-

Lib. 18. ca. 10. tom. 5.

F mones possint corpora formaliter transmutare. ¶ 4 Prater. Quanto aliquod magis est actu, tanto cacijs est in agendo, quia unumquodque est secundum quod est actu, & propter hoc quanto est maxime formalis, habet maximam uirtutem alia corpora inferiora in agendo: sed cum demon sit substantia spiritalis, formalior est corpore, & magis in actu existens, ergo uirtutem magis efficacem ad agendum, quam qua corpora. Si ergo uirtute quorundam corpora possint formaliter transmutari, magis hoc uirtute demonum fieri potest.

¶ 5 Prater. Illud quod habet aliquam formam, quandoque a perficiendo actionem aliam, quia non complete recipit illam fortisam. aliqua forma esset separata, haberet omnem formam: sed cum daemones ponantur in quaedam spiritalia & immaterialia, conijcitur quod sint quaedam formae separatae, ergo habent uirtutem agendi omnem actionem formae. ¶ 6 Prater. Dionysius dicit 13. c. Coel. hierar. quod fluuii significant thearchicos, id est diuinos, & copiosam ipsius & indeficientem affluentiam, & uisifica nutritiuos generabiles, generatio est transmutatio secundum formam boni angeli possunt corpora formaliter transmutare. pari ergo ratione, & daemones qui in dem naturae.

¶ 7 Prater. Corpora caelestia mouentur a ministerio angelorum. Agunt autem angelus intellectum, & uoluntate: uoluntas autem caelestia se habet ergo angeli possunt differenter transmutare mouere. variato autem motu corporum variantur transmutationes formae corporum, quae ex caelestium corporum dependent. ergo uidetur quod angeli possunt transmutare inferiora corpora, potest tamen pari ergo ratione daemones, qui sunt eiusdem naturae. ¶ 8 Prater. In lib. de causis dicitur, quod uirtutis naturae est infinita inferioris, quamuis sit finita superioris, sed omnia corpora sunt infra intelligentiam, & infinitate suae uirtutis potest ea qualitercunque luerit immutare: sed intelligentiae dicuntur siue boni siue mali. possunt ergo daemones formaliter transmutare.

¶ 9 Prater. Augustinus dicit in 3. de Trinit. quod daemones sunt ignis & aer, & alia huiusmodi corporum eis a Deo permittitur: sed ignis & aer modi corpora sunt susceptiua formalis transmutationis. ergo daemones possunt huiusmodi formaliter transmutare.

¶ 10 Prater. Quicumque inducit formam, transmutat: sed daemones possunt inducere non solum accidentales, uerum etiam substantiales. Nam Magi Pharaonis uirtute daemones mutauerunt. ergo uidetur quod daemones possunt corpora formaliter transmutare.

¶ 11 Prater. Augustinus dicit in lib. 83. Quaestio. 10. ciunt miracula per priuatos contactus cum daemones, sed in miraculis corpora transmutantur uidetur quod daemones possint corpora transmutare.

¶ 12 Prater. Gregorius dicit in quadam Homilia. quod homines qui sunt de ordine uirtutum, per uirtutem accedunt, in quibus ut dictum est, corpora transmutantur: sed daemones sunt eiusdem naturae cum angelis, & uidetur etiam quod daemones possint corpora transmutare.

¶ 13 Prater. Gregorius dicit in quadam Homilia. quod homines qui sunt de ordine uirtutum, per uirtutem accedunt, in quibus ut dictum est, corpora transmutantur: sed daemones sunt eiusdem naturae cum angelis, & uidetur etiam quod daemones possint corpora transmutare.